

Цетиње, 13. августа

Извјесни српски и хрватски листови, који су познати са свога држања према Црној Гори, не престају понављати неистину, да је пресуда цетињскога суда за суђење анархистичких злочина изречена на основу свједочанства Ђорђа Настића. Пресуда судска била је јавна; она је објављена у нашем званичном листу, и из ње се може свако увјерити, коме је стало до истине, да се суд у одређивању казне за оптужене није обазирао ни позивао на Настићево свједочанство. Кривица оптужених доказана је њиховијем признањима, суочењима и разним другим околностима, а никако Настићевим исказима пред судом. Питаће се: зашто је суд допустио једноме свједоку да свједочи, кад његово свједочанство није нишло на то, да докаже кривицу оптужених, или да побие раније прибављене доказе о истој? Суд је то учинио зато, што је дужан преслушати свакојега пријављенога свједока по једноме великоме злочину, гдје су у питању част и живот оптужених. Суд није могао раније знати, шта ће бити цјелокупна садржина Настићевога свједочења и да ли ће оно отежати или олакшати раније доказане кривице оптужених, јер Настић је дошао на Цетиње по започетој јавноме претресу и пријавио се доцније, тако да није могао бити испитиван протоколарно много раније кад се водило ишљећење. Тиме се и објашњава чињеница, да је Настићево свједочанство било онако опширно и да му је, пошто се због наведенога разлога није унапријед знало за све појединости свједочанства, постављено генерално питање у погледу онога, што је имао да искаже. Кад се је послје Настићевих исказа видјело, да они не садрже никакав нови доказ за јаче утврђивање кривице оптужених, нити конкретан навод за њихову невиност, суд није могао и смио друкчије поступити но да преко Настићева свједочанства пријеђе као да није ни постојало. Настићеве искази могли су можда да послуже као драгоцјено обавјештење за ширу јавност, да би боље прозрела у залеђе цијеле завјере против брата Црне Горе и да би и она лакше сазнала оно, што су ишљедници и судије много раније јасно знали. Разумије се, суд се на то није освртао, јер је он до материјалне истине дошао и без Настићева свједочанства.

Али узмимо случај, да је суд спријечно Настићу да свједочи. Он би то могао учинити, да се Настић прије почетка јавнога претреса пријавио као свједок, те би суд био тада у могућности да зна, да ли ће Настићево свједочанство утицати на доношење пресуде, и од

тога би зависило рјешење, хоће ли му се допустити да изађе и на јавни претрес. Да је суд којим случајем одбио Настића, могло би се подметнути, да је то учинио зато, што је наслутио да ће Настићеве искази ићи у прилог оптужених. Они исти листови, који данас нападају црногорски суд, што је саслушао Настићево свједочење, још би га жељели напасти да је урадио противно. Нашли би они начина, да измисле причу, како је суд хотимично затворио уста једноме свједоку, који је дошао да својим доказима спасе „невинне жртве“. Свакако, суд се није руководио овим обзиром, али да би то наступило, да није Настића саслушао, више је но извјесно, кад се имају у виду сва не солидна средства која су до сад употребљена у борби против службене Црне Горе.

Да поновимо:

Суд за суђење анархистичких злочина своју пресуду није базирао на основу свједочанства Ђорђа Настића.

Пресуда судска заснована је на признању оптужених и осталијем доказима њихове кривице, који немају никакве везе са Настићевим исказима.

Суд је допустио Настићу да свједочи зато, што по закону није смио одбити свједока, који је јавио да има важне исказе, а који суду нијесу били познати, јер се свједок прије јавнога претреса није нијављао са жељом, да свједочи.

Дакле, једном за свагда нека се зна, за Настићево свједочанство ни најмање није могло утицати на доношење пресуде. Оно би можда утицало, и то у смислу олакшице оптуженима, да исти раније нијесу признали своју кривицу и да за постојање ове и прије Настићева изласка пред суд нијесу били прибављени разни непобитни докази.

Amicus Plato

sed magis amica veritas

Пето изсјео.

(свршетак)

Држање званичне Црне Горе према Србији било је до крајности попустљиво. Попустљивост није оправдана кад се тиче невиних живота, па макар били у питању и најбитнији српски интереси и ма чија част и слава, јер онијема политичким смјеровима, којима су за остварење потребна мучка убиства (као ова што су се намјеравала из Биogrада учинити) не смије нико повлађивати.

Кад су почеле стизати разне новине из Србије, грдећи Црну Гору и њеног Владаоца, Књ. Влада није на најенергичнији начин протестовала код Кр. Владе у Биogrаду ч тражила, да кампања прекине, као што су се ту скоро жалили они из Биogrада противу бугарске штампе. Ако то не би било довољно, могао се је упутити и један меморандум на све европске велесиле. У случају да ни то

не би било довољно — могло се прибјећи и крајњијема средствима. Мјесто свега тога, на Цетињу су страховали да им се не примијети што у Биogrаду.

Послије новинарске кампање појавиле су се прокламације из Биogrада, којима се позива народ на буну. Па шта је и тада учињено? Написао је шеф Књ. Владе једно писмо г. Пашићу (које је у Скупштини доцније прочитао), пуно молба и излива братских осјећања; апел на српски аманет и т.д. Из Биogrада г. Пашић није одговарао, него преко свога посланика у Бечу, да он не може ништа противу прокламација, које су у духу уставних слобода црногорских! Овај одговор Пашићев тако је циничан по својој суштини, да би свакога онога, који умје расуђивати, убједио о учешћу саме званичне Србије у писању прокламација, пошто изгледа да су штампане у држ. штампарији. Послије прокламација долазе и бомбе из Биogrада за уморство и покољ на Цетињу, и напошљетку, по открићу бомба, безочна кампања полудзваничне штампе биogrаdsке, да се изметне ствар као намјештена, док се у Црној Гори од почетка па до данас ради само да се угоди Србији и да јој се буде у свему на руци, према скромнијема силама, које се имају на располагању.

Ми знамо да је Књ. Влади било непријатно, кад је Ђорђе Настић свједочио на цетињском суду, само за то, што се је бојао да се не нанесе штета угледу Србије, док су је отуда нападали, каљајући све што јој је најсјетивије, а она је још штјела и тријети, само да се је могло и да није било сувише штетно за општу ствар њено ћутање. Па зар се може тој влади приговорити ишта друго, осим једино и ничим неоправдано резервисано држање и нечувено самопожртвовање?

Док су се у Биogrаду спремале завјере противу Црне Горе, дотле су на Цетињу у најзваничнијим круговима предузимале мјере да се крчи један нови пут до ријеке Таре, како би се олакшало протјеривање волова из Србије до Бара и тако се Србији отворило нов излаз за продају стоке, која је тамо пропадала због затворене границе сусједне јој монархије. У исто вријеме најзваничнији кругови у Биogrаду упорно су радили противу пројекта жељезнице, која би имала изаћи на Бар. Зашто све то, ако није било позади себичних интереса?

Кад је Црној Гори била највиша потреба моралне помоћи из Србије, тад јој је пружена нога, да се преко ње превали. Полузванична Србија сатрије се, доказујући да су у Црној Гори зле политичке прилике, кујући у звијезде најокорелије „незадовољнике“ црногорске, помажући исте материјално. Пошто се откри завјера и бомбе — уби се, доказујући да је те бомбе ставила званична Црна Гора у руке баш тијех њених (Србиских) и дан данашњиштићеника, а Књ. Владе највиших противника.

Непобитна је истина по сопственом њиховом признању, да су, осим Рајковића, још и Ђулафић и Војводић носили бомбе из Биogrада. Како је бар њима могла Књ. Влада подметнути те бомбе, ако ћемо

претпоставити да је то могла учинити са Рајковићем?! И одакле црногорској влади толики број бомба?

Из Биogrада је Црна Гора напастована и то је са таквим систематским планом рађено, да се сви ти, који су узели учешћа у томе плану, морају назвати српским издајницима и обичним злочницима. У Црној Гори водила се је истрага пуних шест мјесеци по ономе злочину. Суђење је било јавно, у присуству мноштва народа, многих страних новинара и дипломатског кора на Цетињу. Вођени су записници свију сједница у најзваничнијој форми — стенографским биљешкама.

Црна Гора је много жртава поднијела и моралних и материјалних, благодарећи непријатељском држању у ово потоње вријеме званичне Србије, те није право дозволити да ништа остане нерашчишћено. Истина, Црна Гора нема могућности да на који други начин сама себи извојује сатисфакцију за нанесене јој упреди и огромне материјалне штете. Конфликт, који Црна Гора има са званичном Србијом, требало би изнијети пред свјетски суд што га је установио образовани свијет у Хагу. Ослањајући се на чињенице:

1. да се на земљишту Србије односно у њеној пријестоници оснивају завјере и спремају чете, снабђене експлозивним материјалом, фабрикованим у њеним војничким заводима, за упад у једну страну државу, а ради извршења анархистичких злочина, и убиства једног страног Владаоца и свију чланова Његова Дома, и да ови зајереници налазе и моралну и материјалну потпору на земљишту Краљевине Србије, како за вријеме спремања завјере, тако и по открићу исте, док се мирни и поштени црногорски грађани протјерују из Србије;

2. да су умјешана у завјеру противу једне стране државе и лица (чиновници и официри), која заузимају извјесне државне положаје, те да је тиме и сама влада Србије узела отворено непријатељски положај;

3. да се води најнепријатељскија новинарска кампања противу нашега Владаоца, а да тој кампањи дају толико полузванични владини листови, те је и овијем поступком званична Србија отворено узела непријатељски положај према Црној Гори, игноришући своје сопствене законе на штету Црне Горе; и

4. да је изложеним држањем званичне Србије нанесена највећа увреда Црној Гори као независној држави и њеноме Владаоцу; проузроковане велике материјалне жртве за ванредно повећање политичких органа за гоњење анархистичких зајереника, којијема је центар у пријестоници Србије, због чега је стављена у опасност и егзистенција црногорске државе

Црна Гора је, дакле, на основу свега тога у праву тражити да међународни суд донесе своју санкцију на темељу међународних уговора, којима су потписнице и Црна Гора и Србија. Једино још овај корак преостаје Књ. Влади на располагању, а који би требала учинити у општем интересу човјечанства и у општем интересу мира и реда.

Тек послје овога ријешења, ако би и даље званична Србија проду-жила своје непријатељско држање према Црној Гори, ова би се могла оправдано датити ма којег сред-ства у сврху самоодбране, а њен престиж, као културне земље, остао би неповријеђен.

Нови би злочини према српском племену био, кад би Књ. Влада при-стала само на какве лијене ријечи, које се чују сад из Биограда, а у потврду којих не видимо никаквог факта за боље расположене зва-ничне Србије. Влада Црне Горе не би требала одступити од свјет-скога суда, без једино у случају јавног изнисиена званичне Србије и потпуне сатисфакције, за коју би требало да Србија проједне све зајеренике црногорске поданике, који се налазе у Краљевини; казни примјерно све учеснике у зајери, који су поданици Србије, и онту-жи суду, на основу домаћег зако-на о штатима, све оне листове, који су клеветали Црну Гору и њеног Владаона. Третило би за ту сврху са једне и друге стране саставити једну мјешовиту комисију која би имала дужност, да изради један пројект уговора за будуће односе између Србије и Црне Горе, у ко-јему би били обухваћени сви инте-реси српскога племена, а којим би се онемогућило понављање себич-них размисла које заслиједљују заинтересоване и навлаче им крв на очи. Велика Немачка очигле-дан нам примјер даје, да и све силе, заједно спојене, дају довољ-но поља за општи рад. У сваком умишту по једна матица, а сва у-мишта у једном истом уљанику.

Културна Европа не трпи наси-ла средства, на ма и за најоправ-даније циљеве. То су већ и Турци и Арбанаси увидјели, само неки у Биограду не.

Послије чистога обрачуна за про-шност и чистог споразума за бу-дућност, увиђане владе обично др-жава могле би радити успјешно и на једној измјени посјета, али нај-прије чист рачун на дуга љубав.

Н.

Хроника

Још једна неистина — „Крунски свједок“ — „Славопојка Црној Гори“ — Тако треба да се пише — Дуданови адвокати.

Још једна неистина. Биоградска „Са-моуправа“ позива се на допис, који је изашао у „Франкфуртским Новинама“ о књизи Ђорђа Настива и веленадајничкој афери у Хрватској. У томе се допису вели, да је Настив објавио своју књигу зато, „да би се одужио онима на Цетину, који су га према себи обавезали“. То је опет једна неистина, избачена са нарочитом тенденцијом противу Црне Горе. Тиме хоће да се каже, како је службена Црна Гора имала учешћа у објављивању откри-ћа у Настивевој брошури Finale. Из те неистините тврдње необјашњени свијет може послје да извлече произвољне зак-ључке на штету угледа Црне Горе. Ако је Црна Гора учествовала у излагању Настивево књиге, или ако је она пате-рала Настива да своју књигу штампаша, онда је јавно изјавити, да је Црна Гора одговорна и за тежке пошљедице, којима су уродила Настивева открића. Дакле, ту је очигледна намјера те партијеве неистине. Треба Црну Гору довести у везу са рад-ом Настивевици у Петити, да би се у исто време могло изнисиена и оторчење противу нас са стране свих оних, који су Настивеви открића довели у непријатан положај. Са друге стране у тој неистини има много и византијскога лукавства, по-длости и сервишности. Судећи по тиме карактеристикама, не би било тешко рећи, да још и поришце далеко од биоградских Тералија. Неки високи кругови у Биогра-ду доведени су у нестину у тежак поло-жај услед открића, која је учинила На-стивеви књига. Службена Србија због нестих дошла је у веома негодно стање у односима са Аустро-Угарском. Сад је на дневном реду и ратификација трго-винског уговора, па је и зато немојно долазити у сукоб са сусједном монархијом. Зато су се неки досрјетили, да ће своју кривицу, која им је порачана Настивеви открићем, оправдати тиме, што ће рећи, да је све то тобоже подметнуто са Це-

тина! Другим ријечима: није уарок појани Настивево књиге лакомислени рад извје-стних биоградских кругова, већ је уарок тежња Настивево, да се одужи Цетину захвалношћу. Зашто? Чиме је Цетине На-стива задужио, да би му морао бити благодотаран? Напротив, да Настив није долазио на Цетине да свједочи, не би се налазио у садашњем положају. Не би био провоциран нападима од стране људи, који је његово свједочанство пред це-тинским судом довело у шкрипац, те се не би морао ни бранити, ниш, било из освете, било из тежње, да покаже какви су његови напади, објавити Finale, које је ипак њему самоме највише нау-дило. Дакле, није Цетине ништа криво, што је Настив штатпао Finale, већ зато несе сву одговорност само Настив и сви они, који су, знајући да их Настив има у везу и да ће их проказати, унапријед викали: држте дозна!

Сад ћемо нешто рећи о „Франкфурт-ским Новинама“ и поменутоме допису у њима, на који се тако радо позива био-градска „Самоуправа“, да га чак и у при-реду саопштава. Тај велики немачки лист патине социјалној демократији, па је тиме допознато речено, да ће симпати-сати оним елементима, који у својим др-жавама праве перде. У томе листу изла-зили су перфидни дописи противу Црне Горе, датирани из Биограда. Ми позитивно знамо, да је биоградски дописник тога листа исто лице, које је на суђењу на Цетину заступало бечки лист „N. Fr. Presse“. То лице је близо биоградском пре-сбируу, и тиме још објавио непристрасност „Франкфуртских Новина“. То је стара тактика: кад се нешто не може протури-ти због разних обзира у којем домаћем листу, онда се то са хонораром пошље у какав велики страни лист, да би се о-туда могло преподати и прештампати у домаће листове као „мишљење европске штампе!“

„Крунски свједок“. Немачки пошварци прозвали су Ђорђа Настива Kronzeuge (главни свједок) пред судом на Цетину. И сад га тако називају због веленадајнич-ке афере у Хрватској. Такав назив Ни-јемци дају ономе свједоку, који против некога или о нечему има да покаже нај-више појединости, којима се доказује ка-ква кривица, или баш јасна свједошт на исту. Биоградски „Трговински Гласник“ превео је ту немачку ријеч на српски израз „крунски свједок“, те је под фи-рмом тога израза изнео неколико тенде-нциозних алузија противу Црне Горе и на-шега владана. Колико то личи „Трго-винскоме Гласнику“, нарочито је очигледно изјављив српски свијет. Иако да као да је „Трговински Гласник“ и сам изнисиена своју неистину у којој се тиме огријешило о своју обавезност, те је пош-тео, да је заглади протестом својим због изнисиене вјести о продаји Довћена. И то је боље и честитије, него ли уворно грјешити.

„Славопојка Црној Гори“. У Биогра-ду од краћег времена излази лист „Ср-бија“. На њему пише, да је орган Дра-гутина Илића, док је то у ствари орган зајереника. Тај лист је пул мржње про-тиву Црне Горе и свега онаму.

То је лист, у који се своде на глав-нога извора сви канали неистина о Цр-ној Гори. То је резервоар за исте, јер се чак и сама „Самоуправа“ устеже, да послужи за ту ружну сврху отворено и јавно. У „Србији“ се у пошљедици броју чешким „Народним Апелом“ унисује у грехе што прелазу славопојка Црној Гори. Већ је то допознато, па да се опшени, ка-кав је тај лист, што се зове „Србија“, њему се не допада, кад један угледни словенски лист прелазу славопојка Црној Гори. Да коме ће? Зар Нијемцима, или Турцима, или онима, који своје јунаштво показују чак и над слабом женом, коју су, како рече у Нар. Скупштини Стојан Ри-баран, убили за паре? Окуд, да те може бити ружно за један угледни чешки лист, кад лијено пише о Црној Гори, угледној у свијету и Словенству, славној по историји и свијетској по раду њених владалаца? На против, то је уварно и дужност једнога словенскога листа, да чува и брани једну словенску земљу. То би била и дужност и биоградскога листа „Србија“, а нарочито њеног уредника српског књижевника Драгутина Илића, који би требао да буде захвалан Црној Гори и Књазу Николи, ако ни због чега другог, а оно због ухљебија, које је овдје нашао у времену кад је био гле-ран и гоћен све док није добио заштиту у Црној Гори, којој се сада овако ружно одужије. Он тиме показује, да није пре-стник, већ прозачина душа, кад се на своје добротворе и врштелије може каменом да баца, да би се боље додирно повим госама.

Тако треба да се пише. Биоградски „Трговински Гласник“ поводом неисти-ните вјести о продаји Довћена доноси овај апел на српске листове:

„Свакога ко поде жежи добра Српству и жуди за тим да Словенци остане бо-

ла будућност, мора растужити и ожа-достити факат, што се и послје сло-венске конференције у Прагу разилазе по тилу висколног Српства дине худе парасице, које је делегат Ђига Гершић, напаво антагонизамом и сепаратизмом-ширећи раздор и неслогу и у корбел по-дршавући велику и умишлену мисао о његовом бар духовном јединењу. Неки политички интригани, тражећи у мутној води себи дова, не престају коминшати нестине о Црној Гори. Тако сад се измислила да је Књаз Никола продао Аустро-Угарској Довћен, који ће се кун-цу предати при првом међународном са-плету.

Гора Довћен Црногорцима је света, а свега особито Књазу Николи и њего-ву роду, јер негод не леже Цетину, ашита његова дома, а на врху светиња, у којој је сакрашен слави његов предак владика Раде, неумрији претник „Горског Вијенца“.

Довћен за Аустро-Угарску пријети не 20 милиона већ парева града, јер кад би био у њеним рукама, значило би да је она не само господар над штедом Цр-ном Гором, него да је освојила штедо стратезиско земљиште, на коме су се били дати бојеви Црногорана с Турци-ма. Продаја Довћена био би мрски чин и несклапа изјава извршена не само над Црном Гором, него и над вискол-ним народом српским.

Ну у штедом том гласу нема ни тру-на истине. Сумњамо да би се у Аустро-Угарској нашао таква судуда индивидуа, која би се усудила изићи с таквом по-шудом пред Књаза Николу. Глас тај до-душе демантован је са Цетина, али се мора жалити, што се у ониме таква очевита бесмислена мора побијати са Цетина.

С наше стране санјетујемо свима и свакоме, да сличним гласовима не по-клинају вјеру. Само тиме унише се крај подметанима и клеветана и систе-матском дражењу. Докле им српски на-род буде поклањао вјеру и буде лепо на диснак, који су му намјестили мрски интригани, догте лажима неће бити краја.

Ово је политичко оружје до зла Бога мисерно, а није похвално ни то, да оно у ониме има дјелства, што није његова заслуга, већ оних, којима је намјешено и који га прихватају.

Ето, тако треба да пише један озби-лан и независан српски лист, ако жели слогу између српских држава. Тиме пу-тем треба да иду српски листови у рас-прављању домаћих српских питања. На-ма је мило, што је и „Трговински Глас-ник“ утикао вољу, да га де тиме путем, и док је још живи, да — не дашине, но у извршење своје броју у славу „Крунски свједок“ — слагају са то-га пошља своја прелазу да се држе сви српски листови, којим је слава до-мира на домаћем српском обшину. Кад „Тр. Гласник“ тако пише, он показује, да је орган само честитих српских трго-вина, који не желе бити кукур властич-ких сваба, те ће и овај уштедети ту непријатност, да указујемо на неке не-правдиности у његовоме држању према Црној Гори, од којих је јавна била та, кад се у своме чланку „Крунски свједок“ могао спустити догте, да без икаквог повода и оправдања у алузијама насрће чак и на нашу владана.

Дуданови адвокати. Шефови мостар-скога „Народа“ (они пишеју у Мостару, већ далеко од њега) пред су свом сва-гом, да алотирају у корист бечкога до-писника римске „Tribune“, некакога Ду-дана, који је морао поћи из Далма-тине због својих јавних славопојки нестала. Какав је човек тај Дудан (како срамотно име за српско уга), ми не знамо. Али, кад се мостарски „Народ“ за њега толико заузео, нише је по изјестно, да нише за хонорар, а не га уверења. То се може видјети из оне неистине. У „Франкфуртским Новинама“ пишиао је један допис из Биограда гдје се прича о Настиву и због њега капада Црна Го-ра. У исто пријесе у листу „Tribune“ у Риму, дакле на другоме крају свијета, владан Дуданов допис га Беча, и то о истој ствари и на исти начин и нестием се аргументима као у „Франк Новинама“ због Настива сумњани у клевету Црна Гора. Сад треба тражити па ће се доћи до онога закључка: Допис у „Франк. Новинама“ написан је у Биограду (то се и признаје), те је један примјерак од ње-гога послат у Франкфурт у Немачку, а други Дудану у Беч. Дудан је тај допис прередио за „Tribune“ и послужио се његовом садржином.

Дакле, извор је исти, само су дописни-ци и листови различити. Кад се зна, да је корен онетанка и мостарскога „Народа“ у истога извору, зар се треба чудити, што се толико заузео за славопојка Дудана? И „Народ“, и Дудан, и биоград-ски дописник „Франкфуртских Новина“ добла на истијем јаслиме. То је јасно, а они нека причају и даље о некаквоме сво-ме „увјерењу“.

Дуче је телеграфска жица из Ме-кленбурга-Стрелица дошјела вијест, да је тамо преминуо млађи син владајућег Књаза од Мекленбурга-Стрелица. Књаз Карло Борвин, брат Њенога Краљевскога Височан-ства наше Престолонашљедниково-нице Књагинје Милице.

Књаз Карло Борвин био је про-дуче у гостиима на Тополици код своје миле сестре и свога драгога зета. Његова свјезина, младалачка бујност и особито здравље ни-јесу тада могли спорити ни поми-сао, да ће Богу бити мило, да га тако рано к себи позове. Преминуо је дуче, послје краткога боловања, у цијету своје младости, ожало-стивши два сродна двора у Меклен-бургу-Стрелицу и на Цетину.

Смрт владана и доброга Књаза Карла Борвина тежак је удар за његове узвишене родитеље, али је небобан за Њено Краљевско Ви-сочанство Престолонашљедникови-цу, која је лебдила над њим свом душом и срцем добре и њежне сестре.

Нека Свемогући подари души младога Књаза од Мекленбурга-Стрелица рајско насеље, а његовим родитељима, брату и сестри снаге да поднесу жалост за њиме!

Ваздушни бродови

(Разноврсна размислања)

На што ли све дуги неће доћи! Има-ју телеграфе, којима се мисао са једнога краја свијета саопштава у други у току неколико минута. Имају телефоне, преко којих се отац и син могу разговарати, и ако су један од другог далеко 5000 ки-лометара. Имају брзе полове, које робу и путнике носе и возе из једног парета у друго за неколико часова. Имају бро-дове, који из Европе у Америку доси-пају за четри дана, не бојећи се оне не-маш, што се зове Атлантски Океан. Има-ју електрично осветљење, које пош прет-вара у дан. Имају грамофоне, које де-ци могу саучуати глас милех родитеља и далеко по њиховој смрти. Имају то-пове, за које се не може саградити тир-ђана, која би им могла одолети. Имају пушке, које у минути могу набијати на стотине метака. Имају гвођдене оклопе на ратним лађима, који и ешту кукави-цу могу саучуати од страха због не-пријатељске гранате. Имају телеграф без жица тако да се двојина могу на вели-коме растојању споразумјети да ни-шко без боја не ухвати траја. Имају лијекова, који их лиече од најтежих бо-лести. Имају лекара, који им и мозак оперирају. Имају апотекара, који справ-љају помаде, од којих се лице и у бабе може учинити глатко и ружичасто као у шеснајестогодишње дјевојке. Имају свега и свачега, само још немају крила, да би могли летјети небу под облаке. Па зар Бранко Радичевић нише имао право кад је прелазу „Ао свијете, мило и премно-лијено ли те нишпа удостои!“ Само, само, да још мрјети вије? Сад као да ће дуги и поље доскопшати, јер су про-изниси ваздушне бродове, којима се може тако управити, да ће се на њима доћи и до свих рајских врата, до границе између живота и смрти.

Идеман гроф Цетели протрпао је то партијеве ваздушне ваздушне бро-дове, којима се ни поље може управити. Кажу, да је на томе проналаску радио више од двадесет година, да је потро-шило много зара и труда, али је успио. По ваздуху везоко владан Немачке кр-старо је опшени дана од једне партије до друге. Свада је био одушевљено до-чекан. Са Немачка пишиа у радости због такога проналаска свога сина. Ни-јемци се веома, да су се опет неким истакли на прво место испред свију културних народа. Ваздушни брод Цете-линов везоко дана затесна је, нестна, велика несрећа историје језици. Цетелин граднички пошвоју огромних прилога, који су му дошли са свију страна Не-мачке. Цар немачки са свјесом влада-оцима немачким и са владом притекао је Цетелину у помоћ, а његов ваздушни брод биће употребен изврше за ратне сврхе. Практични Немци одмах су про-рачунали, какву ће корист од тога броду имати њихова војска. Зато их са зами-шћу гледају сви велики народи.

Српство

Укидање аргата. У Босни и Херцеговини ће се укинути аргат, познат под именом кулук.

Српски патријарх. Како избор вршачког владике Гаврила Змејановића за српског патријарха неће бити потврђен, то се сматра да ће сабор бити одложен за септембар, када ће се поновно извршити избор патријарха.

Словенство

Споменик Чехову. У Баденау су подигли споменик чувеном руском књижевнику Антону Чехову као у мјесту, гдје је умро.

† Вацлав Влчек. Признати чешки поет Вацлав Влчек, оснивач најстаријег чешког листа „Освета“ преминуо је у 68 год. Он је у Прагу студирао филозофију, последице чега се посветио учитељском послу. Радио је и на драми. Од приповједака су му на гласу „Лаворов вијенац“ и „Злато у отицу“. Био је велики пријатељ Срба.

ПРОСВЈЕТА

Двије скупштине. У Биограду су се ових дана држале двије скупштине: професорска и учитељска. И једна и друга скупштина била је врло лијепо посјећена, а нарочито од стране професора и учитеља из иностраности.

Студенти њемачких универзитета. На њемачким универзитетима у прошлој летњем семестру уписало се 3594 студената са стране; у зимњем семестру било их је 3861. Претпрошлог летњег семестра било је 3766 студената са стране, а 1906. год. 4151. Од тих студената су највише Руси 1373, из Аустро-Угарске 658, Швајцарци 293, Бугари 151, Енглези 148, Румуна 22, Срба из Краљевине 66 и т. д. Срба има највише на универзитетима у Минхену, Лајпцигу и Берлину.

Дневне новости

Дочек Господарев у Никшићу. Како смо јавили у прошлome броју, Њ. Кр. В. Господар бравно је четири дана у Никшићу, откуд се вратио у суботу прије подне. Чим су сазнали за долазак Господарев, никшићски грађани похитали су у великоме броју да поздраве Господара. То су исто учинили сјутрадан и становници из околних села. Његово Краљевско Височанство Књаз Господар примио је грађане никшићске и становнике из околних мјеста најмилостивије и разговорарао се с њима о мјесним приликама. Господар је нагласио, да је ове године дошао у Никшић у сасвимем друкчијим приликама, бољим и срећнијим, него ли у прошлој години, и да је веома радосан, што је година добро понијела и што је народ задовољан. На молбу грађанства и народа, Његово Краљ. Височанство Књаз Господар благовољно је обећао, да ће се са узвишеном књижевском породицом ускоро вратити у Никшић, гдје ће проборавити три недеље.

Са Тополице. Његово Краљ. Височанство Престолонашљедник Књаз Данило, по доласку Своме са Њеним Краљ. Височанством Књагињом Милицом на Тополицу, примио је сјутрадан чиновништво цијеле приморске области, које је било дошло да поздраве Њихова Краљ. Височанства. На Тополицу се био довезао из Бара са свештенством и српски примас преосвјетли архиепископ Миленковић, који је такође поздравно Њ. Кр. В. Књаза Престолонашљедника. Из Бара и околине било је дошло и доста грађана, и Његово Краљ. Височанство Престолонашљедник Књаз Данило све их је у Своме дворцу најљубазније примио, задржавши их подуже у разговору.

Гости Књаза Нашљедника. У суботу у вече стигао је на Цетиње

са Тополице елегантни аутомобил Његовога Краљ. Височанства Престолонашљедника Књаза Данила. Аутомобил је био стављен на расположење аустро-угарскоме посланику при нашем Двору г. барону Куну, који се на истоме са вице-консулом г. Јуристовским кренуо сјутра рано у недељу на Тополицу. Као гости Његовога Краљ. Височанства Књаза Нашљедника, г. барон Кун и г. Јуристовски провели су три дана с узвишеном домаћином у лову на препелице, у игрању тениса у прекрасном парку тополичкога дворца и у излетима на аутомобилу по јединствено лијепим крајевима црногорскога приморја.

Вратили се са Тополице. Њихова Краљ. Височанства Књаза Нашљедник и Књагиња Милица вратили су се јутрос са Тополице на Цетиње.

Допутовао са Крушевца. Због смрти брата Књагиње Милице Њ. В. Књаз Мирко допутовао је јутрос са Крушевца. Чим је примио прошле ноћи од Њ. Кр. В. Књаза Нашљедника са Тополице телеграфску вијест о смрти свога шуре, Његово Височанство Књаз Мирко узјашао је појас на коња и са Крушевца се кренуо у сретане Њиховом Краљев. Височанствима Књазу Нашљеднику и Књагињи Милице. Са њима је јутрос са Ријеке продужио пут на аутомобилу за Цетиње. Пошто су Књаз Нашљедник и Књагиња Милица били јако уморни од узнемирености прошле ноћи и од путовања на Цетиње, Њ. В. Књаз Мирко примио је у име њихово у њиховоме двору данас прије подне саучешћа од дипломата и наших великодостојника.

Допутовали из Париза. Господин пуковник и госпођа Константиновић допутовали су јуче из Париза на Цетиње, и сјутра продужују пут на Крушевца код Њихових Височанстава Књаза Мирка и Књагиње Наталије.

Саучешће Краља Србије. Његово Величанство Краљ Петар изјавио је телеграфски саучешће Њеноме Краљ. Височанству Књагињи Милице поводом смрти Њенога брата Књаза Карла Борвина од Мекленбурга-Стрелица.

Уписали се у књигу. Од јутрос су се чланови дипломатскога кора, наши великодостојници, официри, чиновници и многобројни грађани уписали у дворску књигу у двору Њихових Краљ. Височанстава Књаза Нашљедника и Књагиње Милице, поводом смрти Књаза Карла Борвина од Мекленбурга-Стрелица.

Инфамија. Како друкчије да назовемо но инфамијом поступак загребачког „Обзора“ и сарајевске „Српске Ријечи“, која су два листа злонамјерно учинила фалсификат и саопштила, да је „Цетињски Вјесник“ такође јавио, да је Ловћен продан туђину и да је због те продаје у Црној Гори јавност огорчена? „Цетињски Вјесник“ јавио је, да су познати терезиски Пијемонтези противили у свијет нову клевету против Црне Горе, на име, да је службена Црна Гора продала Аустроји Ловћен за 20 милијона. Ми смо осујетили ту ниску клевету и вијест о продаји Ловћена означили као смјешну измишљотину. Зашто, дакле, „Обзор“ и „Српска Ријеч“ извршују и фалсификују наше новине? Је ли то поштено, је ли то достојно органа хрватске и српске јавности?

Загребачки лист „Уставност“, полудслужбени орган хрватске владе, осврнуо се на тај фалсификат и због тога напао је „Обзор“, цити-

рајући у потврду „Обзорове“ некоректности цијелу нашу биљешку, којом смо демантовали вијест о продаји Ловћена. Треба се сада питати, како је то могло бити, да „Обзор“ у Загребу и „Српска Ријеч“ у Сарајеву у исто вријеме, и ако су то два листа један од другог далеко неких 800 километара, на истовјетан начин фалсификују једну исту биљешку из „Цетињског Вјесника“? Биће да је то потекло из истог извора, откуда се тијем листовима даје тон против Црне Горе. Једноставно једна иста рука послала је тај фалсификат у два разна листа, у два разна краја, да у њима изађе у исто вријеме. Треба ли питати, гдје је та рука?

Љетина. Са свију страна наше отаџбине стижу гласови, да је ова година у плоду понијела као рижко која ранија. Љетњи и јесењи усјеви донијели су обилан плод. Особито су добри руметин и кртоле. Виногради су такође добро родили. Никшић и околина могу се ове године похвалити најбољим плодом. Како су пошљедњих дана настале приличне жеге, усјеви ће моћи лако сазрети, те је искључена и бојазан од слане, које је могло лако бити, да су дуже потрајале кише и хладноће.

Умјетност

Нова турска химна. Турци су изгустирали лијепу турску химну „Хамидију.“ Нову химну компоновао је Грк Гарикипулос, капелник у Цариграду. Овој новој химни за подлогу служи Марсељеза. Иду сада пјевају с одушевљењем по цијелој цареву. Химна је посвећена „слободи и Њ. В. Султани, великодостојном владару, ову устава.“ Неки дуги композитор из Цариграда објавио је своју композицију „уставни марш“, који би хтио Турцима изгустити као химну. Ко ће побједити, тешко је предвидјети. Тек у Турској су почели и химне мијењати са промјеном облика владе.

Народно здравље

Противу алкохола. У цијелом свијету постоји велика борба противу алкохола. Цијело се је да побједу противу њему и да је то немачки који пошљедније сатира своје журке. Била би да се пошљедније алкохол укаже. Противу алкохола, којом се противе други намирници, постоје страсти, према филозији и моралу, од његове је по породици, околину и државу, пошљедније је тај депо болешаву, детерминирајућу мале дјечи, распростраје јектику и т. д. И код нас Срба успјело се, да је алкохол од огромне штете, те се осипају и читива друштва, који поштују противу алкохола, јер да чланове примачу само оне, који не пију никакво алкохол.

Књижевност

Народне Новине. У Биограду излази лист „Народне Новине“ намјеране да народно просвјетити, а које уређује и издаје проф. Живојин О. Дачић, секретар Универзитета. У последњем броју ови су придоде Јане, приповједка † Јанка М. Веселиновића; Шта вели лавар у вриједу и бајану, од др. Добриноја Гер. Поповића; лекара Ибрали, по закону о поштунку у грађанским спорима; Детелина дучерка одлуча је храна за стоку (са сликом), од М. Савића; немачка мисионарства народне приредје у немачкој Славонији; како се уметоме у старом пошљедније, од Драгоше Јанчевића; пред. народног пошљедније † Јанко М. Веселиновић, са сликом; Српско је да сељак чувају лук и друго поврће, од Благоја Педича; инвентора друштва „Српско“ Воле берите рукоме, да се пошљедније у оскудини осип, од М. Савића; начелника мисионарства народне приредје у немачкој; кад град поштунку осип; Јанка матица код пчела; Како српски поштунку осип о српским земљама под управом; кад коштунку чувају петлу перје; Шта ваља, а шта не ваља, од Н. Дачића; учитеља Чему вае живот уни, од М. Дачића; учитеља; Шта подоприпривне ради у јулу; Кратке науке из Србије; По српским земљама; Шта бина поштунку; Из народа о народу; Рат на народном просвјетителству; о Народним Новинама; Пријатељи Народних Просвјетителства; Брат за брата; Којимини.

Цијела је „Народних Новина“ за нашу и наше земље три дивара. Могу се још видети сви бројеви од почетка ове године.

Из бијелога свијета

Чувај шпегове. На жељезничкој прузи Б.-Пешта-Сенска Ријека учестале су тако многе крађе, да нема дана када ко од путника није ошљедније. Нарочито страдају неселеници. Зато се сада тамо свима путницима нарочито обраћа пажња да буду на опреми, те им се довикује: чувајте шпеге!

Модерно кортешовање. Оригинални у свему, Американци су оригинални и у агитацији. Код њих у агитацији за избор председника Сједињених Америчких Држава игра знатну улогу и кинематограф и фонограф. Јер се помоћу ових средстава изнесе врлине кандидата. И Бријан и Тафт држе безбројне говоре, које су фонографи ухватили и онда их кроз цијелу земљу разнесе и тако свако има прилике да лијепо чује и саслуша оба кандидата. Кинематографи онда изнесе поједине епизоде из живота обичу кандидата, како би тиме побудили што веће симпатије. На тај начин ни један ни други кандидат нема потребе да обилази изборна мјеста и да се представља бирачима, јер то чине фонографи и кинематографи.

Проклети зечеви. У Паризу је настала паника. О томе се јавља ово: У ово вријеме у Паризу се сматра као највећи деликатес од јела зечеви. Зато су они на великој цијени и са највећим се апетитом у Паризу једу по угледним гостионицама. Сада је одједном објављено по париским листовима како је из париске болнице украђено неколико зечева, на којима су чинени лекарески покушаји, те су им убризгани били разни бакили и били на тај начин заражени. Парижани сада сумњају да нијесту они те заражене зечеви јели и међу њима је запљетала силва паника, јер свако сматра да је заражен. Тако су многим прејели зечеви.

Рат мегданима. Нестали су они стари мегдани, који су тако много у народним пјесмама опјевани!.. Нестало је опјех мегдана када су се јунаци огледали и када су непријатељи међусобно општром сабљом и брижким јатаганом своје несугласице расправљали. Њих су замијенили модерни двобоји, са којима се у пошљедније вријеме толико далеко шло, да су се почеле вршити злоупотребе. Пустолови, који се били највећали борену, почели су бивати опасни. Терористи су и угњетавали свакога, да се њихови наследи нијесту више могли подносити. Ослањајући се на своју цијентину у борену, они су изазивали, накостили и почели бивати опасни по друштво. Зато се предло да се тим двобојима стане на пут како би се злоупотреба двобоја искорјенила. Прибјегнуто је забрани двобоја. Двобоји су већ у многим земљама забрањени, па се сада и у Шпанији ради на томе, да се двобоји забране. Тамо су двобоји били пошљедније злочинство, које се олако узимало. Сада је у Шпанији поднесен сенату законски предлог, да се из каменог законика избришу сви ставови о двобоју и да се двобој сматра као обично злочинство. На тај начин ће се убица у двобоју сматрати као обичан злочинац а свједоци, дјепери, као саучесници и биће строго кажњавани. Тиме се хоће, да се учини крај злоупотреби двобоја и да снага јачега, одиосно вјештајета, не буде више господар и тиранија друштва. А да би се уверијелима пружала задовољштина, предвиђене су строге казне за оне, који упрече напосе. За вјештоко рјешаваче спора предвиђа се суд части, који ће спор извидјети и доијети пресуду, којом се даје задовољење нешпеноме. И у другим земљама, гдје се устало противу двобоја, такође је предвиђено много што шта, чиме се иде на то, да се спријечи злоупотреба двобоја. Тако у аустријској војсци постоји суд части, који има прво да рјешени има ли мјеста двобоју или не, па, рјешени ли он, двобој бива, иначе се не смије држати.

Кратке вијести

— Њемачки цар даровао је 100.000 марака Коховом заводу за лијечење сушљавих.

— Русија намјерава да у Кавказу уведе реформе.

— У рудокону Мајино у Енглеској десила се експлозија, која је затрпала 73 радника.

— Чешки пјесник Јарослав Врхлицик опасан је обидом.

— У Бечу ће се одржати конгрес анти-милитариста.

— Јапан је изјавио готовост да прихвати конвенцију о риболову, која постоји између Русије, Француске и Енглеске.